

XALQARO IQTISODIY INTEGRATSIYANING MOHIYATI, SHAKLLARI VA OB'JEKTIV ASOSLARI

Turdimuratov Bobomurod Ulug'bek o'g'li

Toshkent moliya instituti 3-kurs talabasi

Annotatsiya: *Ushbu ilmiy maqola xalqaro iqtisodiy integratsiyaning ob'ektiv asoslarini o'rganishga, uning turli o'lchovlari va oqibatlari to'g'risida har tomonlama tushuncha berishga qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *integratsiya, globallashuv, transchegaraviy savdo, investitsiya, iqtisodiy landshaft.*

Аннотация: *Данная научная статья направлена на изучение объективных основ международной экономической интеграции, обеспечение всестороннего понимания ее различных измерений и последствий.*

Ключевые слова: *интеграция, глобализация, приграничная торговля, инвестиции, экономический ландшафт.*

Abstract: *This scientific article is aimed at studying the objective foundations of international economic integration, providing a comprehensive understanding of its various dimensions and consequences.*

Key words: *integration, globalization, cross-border trade, investment, economic landscape.*

Xalqaro iqtisodiy integratsiya bugungi globallashgan dunyoda taniqli hodisaga aylandi. Mamlakatlar tobora ko'proq transchegaraviy savdo va investitsiyalar bilan shug'ullanar ekan, iqtisodiy integratsiyaning tabiati va shakllari keng ilmiy izlanishlarga duch keldi. Asosiy drayverlar va jarayonlarni o'rganish orqali ushbu hodisani qo'llab-quvvatlovchi tadqiqot xalqaro iqtisodiy landshaftni shakllantiradigan iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy dinamikaga oydinlik kiritadi. Xalqaro iqtisodiy integratsiyaning tabiati va shakllarini o'rganish orqali siyosatchilar va olimlar davlatlar o'rtasida iqtisodiy o'zaro bog'liqlikning kuchayishi natijasida yuzaga keladigan muammolar va imkoniyatlar to'g'risida qimmatli tushunchalarga ega bo'lishlari mumkin.

Xalqaro iqtisodiy integratsiya deganda mamlakatlar o'rtasida iqtisodiy hamkorlik va interaktsiyani kuchaytirish jarayoni tushuniladi, tovarlar, xizmatlar, kapital va ishchi kuchi oqimidagi to'siqlarni bartaraf etish yoki kamaytirish. U iqtisodiy hamkorlikning turli shakllarini, shu jumladan erkin savdo shartnomalari, bojxona uyushmalari, umumiy bozorlar va iqtisodiy ittifoqlarni o'z ichiga oladi. Xalqaro iqtisodiy integratsiya kontseptsiyasi davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy o'zaro bog'liqlik va hamkorlikning kuchayishi iqtisodiy o'sishni oshirish, turmush darajasini yaxshilash, tinchlik va barqarorlikni ta'minlash kabi ko'plab foyda keltirishi mumkinligiga, ishonchga asoslanadi. Ushbu maqsadlarga savdo to'siqlarini olib tashlash orqali

erishiladi. Bundan tashqari, xalqaro iqtisodiy integratsiya iqtisodiy siyosat va qoidalarni uyg'unlashtirishni, shuningdek transchegaraviy investitsiyalar va mehnat harakatchanligini liberallashtirishni rag'batlantiradi. Umuman olganda, xalqaro iqtisodiy integratsiya global iqtisodiy samaradorlik va farovonlikni oshirishga olib keladigan davlatlar o'rtasida katta iqtisodiy hamkorlik va integratsiyani rivojlantirishga qaratilgan.

Xalqaro iqtisodiy integratsiyaning bir shakli mintaqaviy integratsiya bo'lib, unga quyidagilar kiradi:

- iqtisodiyotning ma'lum bir geografik mintaqadagi hamkorligi va integratsiyasi;
- mintaqaviy integratsiya, erkin savdo shartnomalari, bojxona uyushmalari va umumiy bozorlar kabi turli shakllarda bo'lishi mumkin.

Erkin savdo shartnomalari a'zo davlatlar o'rtasida tariflar va kvotalar kabi savdo to'siqlarini bartaraf etishga qaratilgan. Bojxona uyushmalari buni nafaqat savdo to'siqlarini olib tashlash, balki a'zo bo'lmagan davlatlar uchun umumiy tashqi tarifni o'rnatish orqali ham bir qadam oldinga olib boradilar. Umumiy bozorlar nafaqat savdo to'siqlarini bartaraf etish va umumiy tashqi tarifni o'rnatish, balki erkinlikka ham ruxsat berish orqali a'zo davlatlar o'rtasida tovarlar, xizmatlar, kapital va ishchi kuchi harakati yanada oldinga siljiydi. Mintaqaviy integratsiya tashabbuslari ham iqtisodiy, ham siyosiy motivlarga ega bo'lishi mumkin. Iqtisodiy jihatdan ular savdo hajmini oshirish, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni maqsad qilgan. Siyosiy jihatdan mintaqaviy integratsiya a'zo davlatlar o'rtasida tinchlik, barqarorlik va hamkorlikni rivojlantirishi mumkin. Umuman olganda, mintaqaviy integratsiya global iqtisodiy landshaftni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydigan xalqaro iqtisodiy integratsiyaning muhim shakllaridan biridir.

Xalqaro iqtisodiy integratsiyaning asosiy maqsadlaridan biri iqtisodiy o'sish va rivojlanishni rag'batlantirishdir. O'z iqtisodiyotlarini birlashtirish orqali mamlakatlar savdo va investitsiya imkoniyatlarining ko'payishi, shuningdek, yangi bozorlar va resurslarga kirish imkoniyatidan foydalanishlari mumkin. Bu samaradorlik va samaradorlikning yuqori darajalariga olib kelishi mumkin, chunki mamlakatlar qiyosiy ustunlikka ega bo'lgan tovarlar va xizmatlar ishlab chiqarishga ixtisoslashgan. Bundan tashqari, integratsiya va kvotalar kabi savdo to'siqlarini kamaytirishga yordam beradi, bu esa iqtisodiy faoliyatni yanada rag'batlantirishi va kuchaytirishi mumkin. Yana bir muhim maqsad - barqaror va qoidalarga asoslangan xalqaro iqtisodiy tartibni o'rnatish, bu savdo nizolari va nizolarning oldini olishga yordam beradi, shuningdek, xalqlar o'rtasida hamkorlik va o'zaro tushunishni rivojlantiradi. Bundan tashqari, integratsiya ijtimoiy va madaniy almashinuvni kuchaytirishi, shuningdek, innovatsiyalar va iqtisodiy diversifikatsiyani qo'llab-quvvatlaydigan bilim va texnologiyalarning tarqalishini rag'batlantirishi mumkin. Umuman olganda, xalqaro iqtisodiy integratsiya iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shishi mumkin bo'lgan bir qator foyda va maqsadlarni taklif etadi.

Potensial foydalariga qaramay, xalqaro iqtisodiy integratsiya bir qator muammolar va tanqidlarga duch kelmoqda. Muhim muammolardan biri bu yutuqlarni mamlakatlar va jamiyatlar o'rtasida teng taqsimlanmaslikdir. Integratsiya iqtisodiy o'sishni keltirib chiqarishi va umumiy farovonlikni oshirishi mumkin bo'lsa-da, ayrim mamlakatlar yoki mintaqalarga boshqalarga qaraganda ko'proq foyda keltirish orqali mavjud tengsizlikni kuchaytirishi mumkin. Bu tengsizlik o'zini ijtimoiy deb biladiganlar kabi ijtimoiy va siyosiy ziddiyatlarga olib kelishi mumkin, yo'qotish proteksionistik choralarni talab qilishi yoki keyingi integratsiya harakatlariga qarshi turishi mumkin. Bundan tashqari, xalqaro iqtisodiy integratsiya milliy suverenitetni yo'qotishiga olib kelishi mumkin, ayniqsa xalqaro savdo va moliya sohalarida. Tanqidchilarning ta'kidlashicha, integratsiya mamlakatning mustaqil iqtisodiy siyosat yuritish va bozorlarni o'z ehtiyojlari va ustuvorliklariga muvofiq tartibga solish qobiliyatiga putur yetkazishi mumkin. Xalqaro savdo va investitsiyalarni kengaytirish atrof-muhitning buzilishiga va mehnatni ekspluatatsiya qilish, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda. Ushbu muammolar va tanqidlar xalqaro iqtisodiy integratsiyaning afzalliklari keng tarqalganligini va uning salbiy oqibatlari yetarli darajada hal qilinishini ta'minlash uchun uni sinchkovlik bilan ko'rib chiqish va boshqarish zarurligini ta'kidlaydi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, xalqaro iqtisodiy integratsiya - bu global iqtisodiyot va jamiyatlar uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgan murakkab va ko'p qirrali jarayon. U mintaqaviy integratsiya tashabbuslari, savdo shartnomalari va moliyaviy integratsiyani o'z ichiga oladi. Maqsadlar: iqtisodiy integratsiya, iqtisodiy o'sishni rivojlantirish, raqobatbardoshlikni oshirish va ishtirokchi davlatlar o'rtasida barqarorlikni ta'minlashdir, biroq, muvaffaqiyatli integratsiya uchun institutsional asoslar, siyosatni muvofiqlashtirish va kuchli boshqaruv tuzilmalari kabi ob'ektiv asoslar mavjud. Bundan tashqari, daromadlar tengsizligi, ko'chirilgan sanoat tarmoqlari va savdo oqimlaridagi nomutanosiblik kabi iqtisodiy integratsiya bilan bog'liq muammolar va xavflarni hal qilish juda muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- Maykl G. Plummer. Iqtisodiy integratsiya va rivojlanish. Mordaxay Elihau Kreinin, Edvard Elgar Nashriyot, 1/1/2003
- Renate O. Xalqaro Iqtisodiy Integratsiya. Franz P. Lang, Springer Fan& Biznes Media, 12/6/2012
- Jan Tinbergen. Xalqaro Iqtisodiy Integratsiya. Elsevier, 1/1/1965